

DOLENJSKE NOVICE

Dolenjske Novice izhajajo vsak četrtek; ako : : je ta dan praznik, dan poprej. : :

Cena jim je za celo leto (od aprila do aprila) 3 K, za pol leta 1.50 K. Naročnina za Nemčijo, Bosno in druge evropske države znaša 3.50 K, za Ameriko 4.50 K.

✎ List in oglasi se plačujejo naprej. ✎

: Vse dopise, naročnino in oznanila :
: sprejema tiskarna J. Krajec nasl. :

Franjo Neubauer.

Svetovna vojska.

Boj strašanski, orijaški!
Svet se trese, svet grmi!
V boj vrste se milijoni!
Vse borijo se moči!

V zraku se šrapnel razpoči
kakor babilonski zmagaj!
Kje pred točo smrtonosno
najti moreš varen kraj?!

Skozi zrak hrumi granata,
bruhnilo jo je pekló!
Pade, v zemljo se zarije,
išče, kje bi našla dnó.

Vse razbito, pokončano!
Top uničen in vojak!
Travnik je razrit in njiva,
vaško blato, mestni tlak!

Več ni zrak lastnina ptičev!
Strojev je peklenskih last!
Vse na zemlji je in v zraku
osvojila bojna strast!

Naši kmečki delavci.

Splošno se čuje o kmetu, kako žanje sedaj v vojnem času. Kako visoko, pravijo, drži ceno pridelkom; da, nekateri trdijo, da kmet celo odira.

Resnično je: marsikateri kmet se je precej opomogel; plačal je dolgove, ki bi jih morebiti sicer nikoli ne bil; ta in oni je celo položil lepe denarce na stran. Prav je to. Saj je kmet steber države; če je steber slab, je celo poslopje, ki ga nosi, v nevarnosti, da se podre.

Pomniti pa je, da je čas žetve za kmeta že precej pri kraju. Žival, ki je bila kaj vredna, je že šla iz hlevov; deloma je bila prodana, ker je bila dobro plačana, deloma pa prisilno za vojaščino ali radi pomanjkanja krme. Žitne in druge shrambe so se tudi izpraznile. Letošnja letina se more komaj imenovati srednja.

Pridelalo se bo jedva za domačo porabo. Za prodaj bo ostalo malo. Vse pa, kar kmet kupi, je v ceni nezaslišno poskočilo. Moral bo torej kmet začeti jemati denar iz prihranka, če ga je kaj; če ne bo pa pela pódoda, in še hudo. To se tuintam že čuti. Ta papirnati denar nima teka, kakor ga je imel preje okrogli kovinski.

Nekateri kmetje so zahtevali znabiti za blago zares prevelike, smemo reči, oderuške cene. Zato je bil tudi marsikdo kaznovan. Z judovskimi oderuhi se seveda ne dajo nikakor primerjati. Tem, ki so pri-goljufali milijone, ne more nihče do živlega; na kmeta gleda vse.

Cena pridelkov bo gotovo morala še narasti. V sedanjih razmerah kmet ne more več shajati. Kdor dela z domačo družino, bo še shajal. Drugi pa, ki delajo z najetimi delavci, prav radi teh ne bodo več mogli. Zaradi najemnikov torej ne, zaradi poslov in dninarjev.

Trditi je lahko marsikaj. Drži le to, kar se da dokazati. Poglejmo, v koliko se da dokazati naša zgorajšnja podmena, da bo moral kmet z najetimi delavci zvišati ceno svojim pridelkom.

Najprej: delavcev primanjkuje, zlasti moških. Ker jih ni dovolj, se zemlja slabše obdela, zato manj pridelava, kar ima za posledico, da se pridelki morajo podražiti, zlasti še letos, ko je radi suše druga letina tako slaba in pičila.

Drugič: delavci so postali tako silno nezadovoljni z vsem in izbirni. Poznamo dobro razmere, kako je živela družina pred leti in kako hoče živeti sedaj. Pijača mora biti. Če je ni, izgubiš precej posle in najemnike. Doma zase lahko vsak dela brez pijače. Če je najet, ne more. Gospodar naj dobi pijačo, kjer hoče; če ne pridelava doma, naj kupi, četudi je sedaj vino najmanj po K 1.50 na debelo, in žganje nič ceneje. Z jabolčnikom letos ne bo nič, ker ni sadja. Pa tudi nočejo ga delavci, če ni precej mešan z vinom. Vsak ga mora dobiti en liter na dan. No: o mlačvi, košnji naj bi bilo. Drugače bi pa vendar tudi posli lahko potrpeti nekoliko. Vojska je. Preje se je vino lahko dobilo po 30 h. Pa nihče noče

potrpeti. Še huje skoraj je s hrano. Ta mora biti zares obilna in izbrana. Jedo šestkrat na dan. Precej ko vstanejo, zajutrek, dopoldanska malica, kosilo, popoldanska malica in večerja. Poje se veliko, kar je tudi umljivo. Delavec, ki dela pač več porabi, kakor uradnik, ki sedi v pisarni. Hrana mora biti izbrana. Zgodil se je pred mesecem sledeči dogodek. Žena, ki ima moža pri vojaki, je najela žanjice za pšenico. Za pijačo jim je skuhala precej zjutraj za cel dan škač čaja in zlila notri celo zelenko slivovke. Opoldan so imeli poleg drugega kuhane piščance. Povabi jih zvečer še na drugi dan. Nikogar ni bilo. Kako to? Zvedela je po ovinkih: pri prejšnjem gospodarju so jedli opoldan tudi piščance, pa pečene, ne samo kuhane. To je resnica. Priče zato so na razpolago vsakemu. To pa stane. Hrane gre veliko. Ko bi dajal kmet poslom samo one odmerjene grame kruha in moke, ki jih je določila država, bi moral vedno sam delati. Pomagati si mora pač drugače, da ali sebi pritrga, ali nadomesti primanjkljaj z drugačno moko ali pa kakor ve in zna.

Tretja rana, ki boli kmeta, je pa visoko plačilo, ki ga mora dajati delavcem. Nobena plevica nima manj kakor dve kroni dnevno, noben kosce manj kakor štiri, poleg cele oskrbe. To pa nekaj stane kmeta. Gotovo gre delavcem večje plačilo. Ga tudi vsak rad da. Obleka je tako draga, obutalo še huje. Plačilo mora biti večje. Ampak, kar je preveč, je preveč. Tu je kosil neki kmetovalec senožeti. Mrva je letos slabša, kakor druga leta. Delati mora samo s tujimi rokami. Najel je štiri kosce, doma ima tri dekle, eno žensko je še najel. Delali so tri dni, da je bila mrva doma. Sedaj računimo! Koscu vsakemu po štiri krone s hrano in kupljenim vinom; hrano z vinom in žganjem zjutraj smemo računiti najmanj tri krone. V resnici stane več. Ženski dve kroni z enako hrano, in dekle ravnotako. Koliko to velja. Posestnik torej, ki je kosil po svojem, je naračunal, da ga stane mrva dražje kakor po petnajst kron, ki jih plača vojaška uprava za meterski stot. Sam pravi, da bi raje kupil mrvo,

če bi jo mogel kje dobiti, in bi domače vse kar pustil nepokošeno. Vzemimo torej dninarja! Za plačilo dobi štiri krone, hrana je vredna tri, skupno torej sedem kron dnevno. Sedaj pa pridite uradniki, vsaj nižji, učitelji, duhovniki in drugi, ki vam štejejo plačo v denarju in povejte, komu pride po sedem kron na dan. Gospodar sam je, ne le popolnoma odvisen od poslov, ki zahtevajo kar hočejo od njega, ampak dosti na slabšem kakor oni. Kateri gospodar pa ima štiri krone na dan, četudi dela kakor črna živina. Denimo družino, ki ima pet udov in sama vse obdela in vsi delajo, gospodar, gospodinja, in vsi trije otroci, ki so že vsi dobri za delo. Recimo, da zasluži gospodar povprečno na dan dve kroni, gospodinja in otroci samo po eno krono. To je gotovo premalo računano; povsod, kamor bi šli delat, bi zaslužili več. Pa recimo, da zaslužijo samo toliko. Potem bi se morala cela družina preživeti in imeti zraven tudi pijačo, ki jo v resnici nima in bi moralo ostati koncem leta, če se priračuni obleka, orodje in drugo, čistih dva tisoč kron, najnižje računano. Poiščite gospodarja, ki bi mogel kaj takega doživeti. Zadovoljen je, če se prerine brez dolga skozi. Torej ni niti toliko plačan, kakor najslabši najemnik. Kaj šele, če ima delavne moči najete.

Pa bi kdo ugovarjal, češ; čemu najemnikom tolika plača in taka postrežba? Odgovor: to je sad vojnih razmer. Kdor hoče delavcev dobiti, jim mora tako postreči. Sicer gredo drugam, kjer se jim ustreže. So res nekatere gospodinjne same delavce preveč razvadile. Pa to je vse le zaradi vojnih razmer.

Iz vsega torej sledi jasno: kmečkih pridelkov cena se bode morala še zvišati, že zaradi delavcev če hočemo, da bo mogel kmet shajati.

Storite svojo patriotično dolžnost in kupite si v našem uredništvu edini domač kranjski vojni znak za tri krone!

LISTEK.

Četrtega septembra 1915
in enajstega julija 1916.

Šel sem nekoč po potu med Jeperjekom in Telčem. Ob obeh straneh poti so rasla velika drevesa, kakor še danes menda, in vse tiho je bilo v grmovju in v košatem vejevju... Kar začujem pod sabo v kotlini udarce sekire po drevesu. Grem dalje in že zahrešči drevo in pada s strašnim pokom na zemljo. Opazujem osebo, ki se spretno in razumno vrti krog posekanega drevesa in zapazim — Valenta.

Kasneje sem šel po cesti iz Šent Jerneja proti Kostanjevici. Pri Prekopi v brezovem gozdičku sem zapazil sedečo osebo, ki je nepremično sedela, njena glava se je večkrat vzdignila, oči so švigile na bližnjo brezo, glava je zopet padla na prsa in roka je narisala na papir brezo. Nisem jo hotel motiti, ker sem spoznal — Cvelbarja.

Kakor že v mirnem času, tako sem bil tudi do sedaj jaz oni, ki je te dve osebi

spremljal na njenih potih. Dasi so imeli te osebi vsaka svoje življenske načrte in cilje, sta si bili le v duši jedini. Ena je gorela za drugo in v teh strahovitih časih je njuna ljubezen vsplamtela in na zemlji dogorela.

Pokazali so se pred dvema leti hudourni oblaki na jugu in vzhodu. Vedno bliže so hiteli in sleherni človek je imel pred sabo grozno nevihto. Zaman je bila molitev, zaman jok in stok, zaman vsakovrstne obljube, vdarila je ploha s točo vred in povodenj se je valila po našem zlatem klasju in danes leži strto v blatu ter upije po maščevanju.

Da bi zajezili pot povodnji, smo odložili peresa in knjige zapodili v kot, odložili sekire in čopiče, pustili motiko sredi njive, živino na paši, opasali pa bodalo, na ramo vzeli pisanko-risanko-puško in v žep kos kruha. Zasadili smo sovražnemu sovragu, — povodnji bodalo na pravi kraj in obstal je na mah. —

Tudi oni Valent, ki je takrat vihtel sekiro in udrihal neusmiljeno po drevesu,

je pustil tedaj vse in zagrabil z isto železno roko sabljo ter jo vihtel nad sovražnim Rusom, dokler ni onemogel in se zgrudil. In ravno tako je tudi oni Jože Cvelbar pustil čopič, barve in svinčnik ter knjige in se podal v cesarsko službo, da bi tudi na tem polju pokazal svoje vrline.

Valent Skušek, še mlad, a že mislil kot mož, se je prvi podal jéžit povodenj in težko je bilo Cvelbarju, da tudi on ni smel z njim na vojne poljane. Šel je, kot je šel špartanski vojak, in vrnil se ni več. Daroval se je za domovino v gališkem blatu 4. septembra 1916 v Cvelbarjevi odsotnosti. S to izgubo za naš revni slovenski narod se ni poznalo na splošnem vojnem položaju nič, a je bila pa posledica Cvelbarjeve dušne žalosti in morda tudi usodepolnega življenja.

Prvo poročilo o Valentovi smrti je pokazal Cvelbarju njegov prejšnji profesor Dr. na navadni vojni dopisnici in dovolj je bilo to zanj. Njegov humor je začel sahniti, govoril je bolj malo in vedno resno, veselje do dela je ginevalo — z eno besedo: Valentova smrt je bila za njega meč v srce.

Ni se mogel uživiti v to strašno misel, da ni več njega, ki ga je na svetu čislal kakor punčico svojega očesa, da je zginil za — vekomaj. Kadar je bil sam, se je zamislil, zjokal se je in po noči je sanjal o njemu. Nato je prišel k meni, mi razodel svoje gorje in odleglo mu je. Začrtal je datum Valentove smrti v aluminjast prstan in v diarium ter mi večkrat pravil, da ga ponoči kliče Valent k sebi.

Odšla sva kmalu nato na soško fronto in Cvelbar je postal nekako čudno nervozen, kar mi je dalo tudi povod, da sem pisal svojemu prijatelju! „Cvelbar ni več za mojo dušo — — —“

Živeli smo na tej fronti tri mesece in ko smo morali zapustiti to bojišče, smo se zbrali zadnji večer skupaj, da vzamemo slovo od kamnitega Krasa in krasnih večerov, ki so še po celi Avstriji v živem spominu, in da obhajamo svoj god obenem, sem ob sklepu vstal in dejal: „Fantje, ne vemo kam gremo od tu, a morda je nam dano, da doživimo v južnotirolskih gorah strahovite „šturme“ na italijanske prasce.

Gospodarstvo.

Ukaz c. kr. deželnega predsednika na Kranjskem o določitvi najvišjih cen za nadrobno prodajo krompirja. V nadrobni prodaji krompirja avstrijske letine 1916, to je, kadar se prodaja v množini pod 1 meterskim stotom porabnikom, se naslednje najvišje cene ne smejo preseči: Cene v vinarijih za 1 kg zdravega, primerno suhega krompirja brez prsti in kali, razun rogličarjev za čas od 1. septembra 1916 do 15. septembra 1916 prebran, čist in najmanj velik kakor kurje jajce, 15 v, neprebran 13 v; od 16. septembra 1916 do 28. februarja 1917 prebran, čist itd. 12 v, neprebran 10 v; od 1. marca 1917 prebran, čist itd. 14 v, neprebran 12 v. Za nadrobno prodajo krompirja določene najvišje cene se tudi pri vseh drugih prodajah krompirja avstrijske letine ne smejo preseči. Na Avstrijsko uvožen krompir se sme v nadrobni prodaji prodajati samo za najvišje cene, ki so določene za tuzemski krompir. Izjeme so dopustne samo z dovoljenjem ministrstva za notranje stvari. Prestopki tega ukaza se kaznujejo.

O določitvi najvišjih cen za klobase je izšel od deželnega predsednika grofa Attemsa naslednji ukaz: Za nadrobno trgovino s klobasami se določajo naslednje najvišje cene za 1 kg in sicer: za krakovske in debrecinske klobase 14 K, za brunšviške klobase 10 K, za pariške klobase 10 K 50 v, za ekstra klobase 10 K 50 v, za safalade in hrenovke 10 K, za sveže kranjske klobase 11 K, za polprekajene kranjske klobase 12 K 40 v. — Za mehke klobase veljajo v ukazu z dne 23. julija 1916, dež. zak. št. 34, določene najvišje cene. — Prestopki tega ukaza se kaznujejo po kazenskih določilih § 9. ministrskega ukaza z dne 6. julija 1916. leta, drž. zak. št. 211.

Davek na pivo je sedaj podržavljen. Deželne doklade odpadejo, pač pa dobijo dežele odškodnino, za ostale mesece letošnjega leta in za prihodnje leto. Za letos dobi Kranjska še 183.000 K, za prihodnje leto 550.000 K. Štajerska 1.300.000 K in 3.900.000 K. Koroška 333.000 in 1.000.000 kron. Trst 220.000 in 660.000 K. Istra 150.000 in 450.000 K. Goriška 90.000 in 270.000 K.

Dopisi.

Iz Novega mesta. Dr. Karl Slane je v torek, dne 5. t. m. popoldne v 66. letu starosti nagloma umrl. Ker je bil pokojnik kot odvetnik in kot gospodar po vsej Dolenjski na najboljšem glasu, bodo kratke črtice iz njegovega življenja zanimala tudi naše bralce. Porojen meseca prosinca 1851 v Laškem trgu na Štajarskem od neimovitih starišev, se je šolal na gimnaziji v

Celju in bil nekaj let gojenec v dijaškem zavodu sv. Maksimilijana ter vžival posebno naklonjenost kanonika in dekana Žuže v Laškem trgu, katerega je hranil v visokih čislah do konca dni. Prestavši leta 1871 zrelostni izpit, se je učil v letih do 1875 pravoslovja na vseučilišču na Dunaju in bil tam povzdignjen za doktorja. Odvetniški koncipijent je bil v pisarnah dr. Kocelija na Krškem in potem dr. Schreija v Ljubljani. Leta 1885 je otvoril odvetniško pisarno v Novem mestu.

Kot odvetnik je bil na najboljšem glasu. V prejšnjih letih je posegel tudi v politične boje kot pristaš narodne napredne stranke; veliko se je bavil z narodnim gospodarstvom, tudi kot pisatelj; bil je osobito znan konjerejec in v zadnjih letih kot posestnik v Gradišču in okolici Št. Jernejski in Orehoviški občini. — Poročivši se v znani družini pri Potočinovih poleg Zidanega mosta, je dr. Slane živel s svojo soprogo v najlepšem zakonu; njuna hiša je bila vedno na stečaj odprta potrebnikom vsake vrste; tam so dobivali izdatne podpore revni dijaki gimnazijci in visokošolci. Svojim klientom najboljši in najvestnejši svetovalec, prijateljem odkrit in zvest prijatelj, dobronamerni zavodnik in narodnim napravam najdarežljivejši podpiratelj — to je bil dr. Karl Slane. Kot takega ga bode marsikdo težko pogrešal in kot tak bode živel v najlepšem spominu mnoga leta.

Iz Žužemberka. Kaj vse sedaj v vojski prav pride! Pri nas hodijo po vaseh silno pridno razni kupei, cunjarji in cunjarice, ki skupujejo stare cunje. Vse je dobro. Ni treba nič prati, naj bo še tako ostudno, blatno, od bolnikov proč vrženo, vse gre. In pravijo še, kako lep dobiček žanjejo ti prekupei. Zato se ni čuditi, če hodijo celo ženske s solčniki v roki okoli kot cunjarice. Ampak obleke, ki se bo rodila iz teh cap, ne bo dobro kupovati. — Šole pri nas tudi v počitnicah niso popolnoma opustili. Vsako nedeljo po krščanskem nauku se zbero bližnji otroci v šolskih prostorih, kjer se pod vodstvom učiteljstva izrežajo, nekoliko uče, časih delajo izlete in nabirajo razne stvari za vojake in vojne namene sploh. Lepo to; naj bi še drugje vpeljali, kjer kaže. S tem se mladina nekoliko obvaruje pred surovostjo in podivjanostjo, ki jo je danes toliko med otroci. — Razpasla se je tudi pri nas bolezen, ki se dobi ob zavživanju nezrelega sadja. Bolni so otroci in tudi odrasli. Nekateri prav nevarno. Nekaj otrok je že pomrlo. Ne zavživajte sadja, dokler ni zrelo! Saj še zrelega letos ne bo kaj v usta djati.

Iz Žalovič. Drage „Dol. Novice“! Tudi pri nas čitamo vaš cenjeni list. Zatorej par vrstic iz naše vasi. Od nas je tudi šlo

veliko mož in fantov k vojakom, trije so žrtvovali življenje za domovino, eden je vjet v Rusiji, eden pa v Italiji. Kljub temu, da jih je toliko pri vojaki, vendar opravljam razna dela doma s pomočjo starejših mož, 17 letnih mladeničev in pridnih žen in deklet. Pri nas občutimo precejšno sušo po polju in vinogradih, zatorej se nahaja tu in tam plesnoba na grozdju. — Gotovo se bode kateremu čudno zdelo, ko čita par vrstic iz naše vasi, saj našo vas obiščejo raznovrstni ljudje. Vas Žalovice so v fari šmarješki, kjer so novi gospod župnik; tudi iz naše vasi jim želimo obilo sreče in zadovoljnosti. — Za danes dosti, mogoče drugič kaj več.

Iz Suhora. — Strela je udarila v četrtek, t. j. 31. avgusta, ob 8. uri dopoldne v hlev posestnika Janeza Stariha v Bušnji vasi h. št. 15, župnije Suhor. Bilo je v enem hipu vse v ognju. Zgorela je streha, vse podstrešje in krma. Živina se je hitro rešila in tudi žitna kašča, ki je poleg hleva. Vnela se je bila tudi hiša, a ljudje so hitro omejili ogenj. Ko so zaslišali plat zvona, je veliko ljudi od blizu in daleč prihitelo na pomoč. Posebno so se trudili Jožef Tajčman, ki je sedaj kot vojak na dopustu, Franc Tome, Martin Krašovec in Peter Predovič. Tem možem gre posebna zahvala, da se je požar tako hitro zadušil. Sreča je bila tudi velika, da ni bilo vetra, ker bi bila sicer cela vas v nevarnosti. Vsa škoda znaša do 5000 kron. — Treska in hudega vremena, reši nas o Gospod!

S Preloke pri Vinici. Letos 3. julija je padel ob Dnjestru mladenič Jožef Starešinič, po domače Jurkov. Ves čas se je boril na goriški in tirolski fronti in nikdar ni bil ranjen. Komaj pa je prišel na gališko, že mu je sovražna krogla pretrgala nit mladega življenja. Naj ti bo lahka hladna gališka zemlja! — Niko Žunič iz Novosel je za vedno prišel domov iz vojnega šuma. Spomin na svetovno vojsko mu bo za vedno pohabljen noga. Mnogo je skušal, zato se naj zdaj odpočije od prevelikega truda! — V nedeljo, 20. t. m. je pripeljal g. J. Kocijančič, župnik iz Novigrada na Hrvaškem, svojo dekleško Marijino družbo tu sem. Pri slovesni maši, ki jo je služil novomašnik iz Priljšča na Hrvaškem, g. L. Žunič, je lepo popeval latinsko mašo domači cerkveni pevski zbor pod vodstvom g. učitelja Skebete. Za izletnike, kakor tudi za nas Preločane je bil ta dan, razumljivo, dan veselja.

Iz vojne pošte št. — Preljube „Dolenjske Novice“! Že devet mesecev nas obiskujete točno vsako nedeljo in nam prinašate drobne novice iz naše lepe Dolenjske. Skoro si štejemo v dolžnost, da se tudi mi oglasimo po 15 mesecih tukajšnjega bivanja.

Kakor že rečeno, se nahajamo petnajst mesecev na snežno-krasnih gorah, kjer

vestno vršimo svojo težavno službo, obvezovanje in prenašanje ranjencev. Trpimo tudi veliko od strelav, ki jih pošilja dan na dan „mačji stric“, saj znano Vam je, da „Kacelmohar“ na „sanitetne“ patrolje in „obvezovališča“ prav rad strelja, a resnici na ljubo povedano, zadene malo, ker ima „glih“ roko, ko pes nogo. — Včasih je pač težavno, plaziti se in nositi ranjence po strmih čerch, brez pota ali steze, po kamenju in grmovju. Ali vedno smo dobre volje, saj „Janeza“ pač nikdar ne zapusti dobra volja. O prostem času se pa razlegajo slovenske pesmi z visocih gor čez doline do sivega „Mangarta“. In skoraj mislimo, da smo doma pod vaško lipo. Povedati se pa tudi mora, da „Janez“ brez godbe ne more biti, zato tudi imamo svojo harmoniko ter nam ob vsakem prostem času naš Tone „urce“ krajša. — Pa zopet ob priložnosti kaj. — Gorske pozdrave vsem Dolenjcem in Dolenjkam od dolenjskih sanitetcev: Anton Perpar, Korita pri Dobrniču; Franc Simčič, Preloka št. 15 pri Vinici; Johan Strajnar, Velka Loka; Anton Žgajnar, Videin, Dobrepolje; Franc Brinskelle, Ponikva bei Planina; Johan Virc, Kamenje pri Mirni peči; Johan Zakrajšek, Podhojni hrib pri Robu.

Domače in tuje novice.

Naznanilo. P. n. gg. voditelje Marijinih družb novomeške dekanije vljudno vabi na sestanek dne 14. t. m. v šmihelsko dvorano. Pričetek posvetovanja ob pol 11. uri dopoldne. Dek. voditelj.

Mestna hranilnica v Novem mestu. V mesecu avgustu 1916 je 211 strank vložilo 184.905 K 74 h; vzdignilo 66.705 K 25 h; torej več vložilo 118.200 K 49 h; trem strankam se je izplačalo hipoteknih posojil 3.400 K; stanje vlog 4.512.705 K 35 h; denarni promet 613.599 K 48 h; vseh strank bilo je 966.

Začetek šolskega leta 1916/17 na novomeški gimnaziji. Novi učenci za prvi razred se bodo vpisovali v nedeljo 17. septembra od 10. do 12. ure dopoldne. Vsprejemni izpiti se bodo vršili v ponedeljek 18. septembra od 8. do 12. ure dopoldne. Vpisovanje učencev v II. do VIII. razred se bo vršilo v torek 19. septembra od 9. do 12. ure dopoldne in sicer v V. do VIII. razred od 9. do 10. ure, v II. do IV. razred od 10. do 12. ure. Druge podrobnosti se bodo izvedele pri vpisovanju.

Dekliška šola v Novem mestu bode letos v Rometovi hiši v Skolini ulici. Vpisovanje bo 15. septembra v isti hiši od 9. do 12. ure in od 2. do 4. ure.

Deška ljudska šola v Rudolfovem bode imela tudi letos I. in II. razred v hiši g. Seidl-na (stara davkarija) in III.

Glejte, tu je možno, da se ne bomo več vsi vrnili v svojo milo domovino, katero bomo v kratkem zapustili, ampak v — Skuškovu. „Da, da“, je pritrdil Jože Cvelbar in glava mu je pala na prsa.

Razšli smo se mirno in v par dnevih smo se res odpeljali v — Tirole, v Puštriško dolino (Lienz). Tu smo ostali dva meseca in prvi čas smo opazovali krasno tirolsko naravo, tirolske šege in navade, življenje v dolinah in gorah in Cvelbarjeva duša je zopet oživela. Kupil je barve, risarske stvari in njegova risanka je bila v kratkem polna. Kupil si je drugo, a bolezen, katere kal je že od nekdaj nosil v prsih, ga je prisilila, da je odšel v bolnico. Pa tudi sedaj ni mirovala njegova duša. Sklicaj je v bolnici bolnike k sebi in jih zbiral za modele. Nato ga je bolnica poslala v Inomost, da bi prišel zopet malo k sebi, nakar smo drugi odšli v fronto. V Inomostu mu je šlo bolje, kar izreka na kartah, ki mi jih je pisal. Glasé se:

„Predragi! Ostanem nekaj časa tukaj! fina postrežba je — kakor častniška. Samo

sami Ogri so okrog mene, da me bole ušesa od lajanja.“

Malo kasneje zopet: „Veš kaj, tu je tudi za crkniti v špitalu: danes imamo že četrti dan kontumac in ne smemo nikamor. Sicer je pa vsaj eno dobro — menaža in oficirska postrežba. Jutri grem odtod v neko zdravilišče; zdravnik pravi, da utegnem dobiti od tam dopust. Če pa to, potem pa ja, potlej pridem pa za vami — veš kaj, da me nekaj vleče; res, samo malo bi rad prišel prej domov. Moja bolezen, pravijo, je prenapor (Übermüdung), vic mi pa ne pade danes nobeden v glavo, oprosti.“

In še enkrat: „Kaj za ena pošastnost, da ne pišeš nič, saj sem ti poslal precej naslovov, menda si dobil — in Lahi te menda še niso porabili za prikuho k polenti; kaj? Srečal sem nekega frajtarja, je tudi tu, ki je prišel od regimenta in je povedal, da ste se že priklopili. — Jaz sem ves spočit, sicer še bolj bolan kot prej, ko sem prišel, ampak za porabo bom vendar, se mi zdi. Dolgčas mi je že po vas, da bi spet kako uganili — tu ni moja prava domovina. Sem radoveden, kedo pride prej

do tebe, ta karta ali jaz. Mene spusté čez štiri dni odtod. Sem čul tudi, da gre tretji kor Rusom na pomoč. Potem se pa lahko srečamo kje z Valentom.“

Ko sem tri tedne pozneje šotoril v italijanskih gorah, severno od mesta Asiago, na 2056 m visoki gori, v sovražnem artilerijskem ognju, plane nepričakovano v moj šotor, kjer sem spal, neka oseba in me začne lasat in tlačiti, da sem že mislil zakričati nesramno po vojaško, ko spoznam — Cvelbarjevo govorico. „Kaj te je pa vraga sem dol prineslo“, sem urno izgovoril, nevedé za kaj se gre, „pa sem mislil, da boš že šel v „Hinterland“ — v zaledje.“

„Ah veš, dobil sem neko posebno navdušenje za boj“, pravi, „in sram bi me bilo, če bi prišel domov, ne da bi bil v boju. Ta špas moram poskusiti še prej, naj velja, kar hoče. Tu ostanem, dokler se bo dalo. Veseli me, da sva pri istem bataljonu, te pridem že obiskat, kadar boš kaj „fasal“.“

Nato mi je pravil svoje doživljanje v bolnici in „kako je z Valentom nekoč

po inomoškem parku promeniral“, pravil o svoji interesantni vožnji iz Inomosta ter o turi v gore tirolske — —. Ko sva se nasmejala zopet po domače in ko sem ga upeljal v takratni vojni položaj, mi je podal svojo novo fotografijo z besedami: „Na, tu imaš mojo sliko, da se me spominjaš, ko pridem k Valentu.“

„Ne imej vendar vedno takih misli“, mu pravim, „jaz ne mislim nikdar na te stvari, — a sem vedno pripravljen. Usoda ti menda ja, ne bo kruta.“

„Kaj vemo“, pravi ter mi poda roko in na krepki „živijo“ odhiti v svoje taborišče, ki je bilo oddaljeno le par sto korakov.

Par dni nato se nisva videla in tedaj pride povelje, da gremo zvečer v rojno črto. Predno smo odkorakali, priteče k meni in mi naroči, sopeč, ker se je že mudilo, sledeče: „Jože, poslušaj! Danes gremo, kaj ne. Meni je ta špas še čisto neznan. Glej, če bi se mi v tem času, ko bomo v prvi postojanki, kaj pripetilo, bodisi, da bi bil ranjen ali — ubit, moraš priti takoj k meni, kjer že boš! V zadnjem slučaju mi moraš

in IV. razred v kmetijski šoli na Grmu. Vpisovanje se vrši 14. in 15. septembra v sobi II. razreda v stari davkariji vsakokrat od 9. do 12. ure dopoldne. Začetna šolska sveta maša bo v soboto 16. septembra ob 8. uri zjutraj v frančiškanski cerkvi. Na to se prične redni šolski poduk.

Šolski pouk v vseh ljudskih in meščanskih šolah v novomeškem in črnomaljskem okraju se prične vsled odloka dež. šolskega sveta v soboto 16. septembra s sv. mašo. Ponavljalna šola pa se prične 16. oktobra. Vsi odloki glede opravičevanja šolskih zamud zaradi poljskega dela ostanejo pa še nadalje v veljavi.

Umrli vojaki v mesecu avgustu: 17. avgusta: Janez Plut; 28. avgusta: Zsiva Tyositz.

Število oseb v občini Šmihel-Stopiče. Po štetju koncem avgusta t. l. prebiva v občini Šmihel-Stopiče, ki je znana kot največja občina na Kranjskem, oseb 9727. Od tega prebivalstva je preskrbljenih z moko za dobo čez en mesec 6667 oseb, 3060 oseb je nepreskrbljenih. Od nepreskrbljenih oseb opravlja 506 oseb težka dela (posestniki, hlapci, dninarji). 2554 oseb pa lahka dela (starčki, otroci, itd.). Število oseb, ki imajo hrano v gostilnah znaša 36, število gostiln, ki dajejo redno hrano in prenočišče je 5. V številu oseb, ki so nepreskrbljene, spadajo tudi begunci iz Goriškega. Jdnake preglede imajo vse občine na Kranjskem, na podlagi katerih zamorejo županstva zahtevati množine moke in drugih živil za nepreskrbljene sloje prebivalstva. Dolžnost prebivalstva je, da po svojih močeh olajšuje nepotrebno dobivanje živil po županstvih ter da vsako zlorabo naznanjajo pristojni oblasti, da se na tak način vrši v resnici zadovoljiva preskrba živil za nepreskrbljene sloje prebivalstva.

Naravni čudež. Posestnik in gostilničar Janez Jerič v Šmihelu ima koruzo na svoji njivi, katere deblo nosi deset štrokov. Take rodovitne koruze bi si v sedanjem času več želeli.

Tri dijake rešil smrti. Iz Krškega se nam poroča: Minuli teden so se kopali v Savi pod Žadovinkom trije dijaki, sedmošolec V. iz Ljubljane in dva brata S. iz Leskovca. Eden je zašel v močan vrtinec ter se začel hitro potapljati. Tovariša sta mu hitela na pomoč, pa tudi ta dva je zagrabil vrtinec. Slučajno je bil navzoč ob Savi linijski poročnik g. Vladimir Pfeifer, ki se mudi pri svojih starših v Leskovcu na dopustu. Ko zapazi strašen položaj, vrže raz-sebe zgornjo suknjo ter skoči oblečen v Savo na pomoč potapljačim. Z veliko težavo in lastno smrtno nevarnostjo se mu je posrečilo vse tri dijake izvleči iz vrtincev ter jih tako rešiti gotove smrti. Sedmošolec je bil že popolnoma nezavesten, oba druga pa tudi že precej

vse moje premoženje vzeti ter ga potem kako domov spravi. Poglej, tukaj imam (pokaže na žepe na prsih) risarske stvari in par novih skic iz teh dni, a v drugi imam beležke, ki so ti znane — in če boš še kaj družega našel. Toraj Jože, servus! Moja kompanija že maršira.“ To je bilo njegovo slovo od mene in nisem ga videl več.

Jaz sem šel še tisti večer v rojno črto in on je bil reserva. Nekaj dni je bilo čisto mirno; nato so pa začeli polentarji obdelovati naše postojanke s svojimi kalibri in 9. julija so nas napadli. V največji nevarnosti sem bil takrat jaz in ker nisem mogel s 40 možmi vzdržati 1500 italijanskih prascev, mi je prišel Cvelbar na pomoč. Pa predno je prišel do mene, je že bil ranjen v roko in nogo. Stekel je nazaj, da bi ga kedo na varnem obvezal, pa je dobil zopet tretjo kroglo skozi trebuh. Takoj sem to zvedel, a k njemu nisem mogel in ne smel, ker je bila nevarnost, da bodo polentarji, potem ko smo jih po 5¹/₄ urinem grozovitem boju popolnoma porazili, nas zopet napadli. Sanitejci so ga

omotena. — Vrlemu linijskemu poročniku, rešitelju treh mladih življenj, čast in občudovanje!

Zvonjenje po cerkvah v Ljubljani je od etapnega poveljstva omejeno na skrajšani čas, kakor poroča „Slovenec“.

Na pomoč goriškim beguncem! Primorskim beguncem, ki prihajajo te dni skozi naše dežele, delé vojaške oblasti, deloma pa tudi vlada in v Ljubljani posebno tudi ljubljanski okrepčevalni damski odbor, jedila in okrepčila. V tem oziru je za bednike dobro preskrbljeno, toda hudo je, kar se tiče obleke, saj je veliko beguncev, ki nimajo niti najpotrebnejše obleke. Predsedstvo posredovalnice za goriške begunce se obrača zato v sporazumu s c. kr. deželno vlado na prebivalstvo s prošnjo, da se spomni teh revežev in jim daruje obleke, katero je oddati na imenovani posredovalnici, Ljubljana, Dunajska cesta 28 I; le-ta bo potem razdelila obleko med begunce. Za naše drage brate gre. Odprimo jim srce v teh resnih, težkih urah in storimo zanje, kar kdo največ more. Danes meni, jutri tebi. Dobro bi bilo, da bi se tudi s prižnic naprosilo prebivalstvo, naj nujno pomaga, ker sila je velika. Naše Marijine družbe zopet na delo! Naj domoljubne žene in dekleta sestavijo odseke, katerih naloga bodi, nemudoma pobrati po hišah obleke in odeje. Prosimo, da odpošiljatelji blagohotno poravnajo tudi poštino, da se posredovalnice, ki potrebuje sredstev, ne obremenijo. Tudi za vsak, najmanjši denarni dar bo posredovalnica zelo hvaležna. Za našo domovino trpé primorski begunci! Zato naj jim vsak v zaledju pomaga.

Nesreče. Janez Šetina, posestnik v Bučni vasi, se je pri zdevanju strnišča sunil z bilko in si poškodoval levo oko. — Franc Novak, pastir v Soteski, je odsekaval žebelj, katerega konica mu je odletela v oko. Prebila mu je lečico in v zrklu obtičala — Jože Pavlič, učenec ljudske šole iz Dol. Gradišča, se je ponesrečil pri vejavnici. Gonilno kolesje mu je zmečkalo palec desne roke. — Avgust Malina, posestnikov sin iz Kašče pri Semiču, se je ponesrečil v gozdu. Nanj je padla smreka in mu zlomila levo nogo v stegnu. — Anton Zupančič, hlapec na Dobravici pri Št. Jerneju, se je ponesrečil pri drvarenju. Nanj je padla izpodsekana bukev in mu zlomila desno nogo v stegnu. Vsi tu navedeni ponesrečenci se zdravijo v kandijski bolnišnici.

Župan iz Renč. Tudi na Dolenjskem dobro znani in spoštovani stavbeni mojster g. Ivan Stepančič se nahaja sedaj v Brucku ob Litvi, kjer ima izredno veliko skrb in dela za svoje begunce, ki so vsestransko potrebni pomoči.

Naročajte „Dolenjske Novice!“

potem odnesli in 11. julija sem čul, da je Cvelbar — umrl na brigadni sanitetjski postaji. Nisem verjel, da sem dobil natančno poročilo o njegovi smrti. Njegova zadnja želja je bila, katero sva skupaj spisala:

„In der heiligen Heimatserde, da ist es süß den ewigen Traum zu träumen, wo die Erde auch für die Toten lebt und die Blumen auch für sie blühen — in meinem vielgeliebten, teuern Unterkrain in Kostanjevica. — V sveti domači zemlji, tu je sladko spati večno spanje, kjer zemlja tudi živi za mrtve in cvetlice tudi zanje cvetó — v moji prelubi, dragi Dolenjski, v Kostanjevici.“

Ta želja je sicer težka za izpolniti, a če bo le mogoče, se ti izpolni — dragi Jože. Sedaj si pri Valentu, prijateljstvo je zopet zvezano in vajin duh, dolenjska junaka, naj živi med nami in naj rodi še celo vrsto vama podobnih!! —

Dunaj.

Jos. Marjetič.

Vojni pregled.

Turčija in Bolgarija napovedali Rumuniji vojsko.

Kor. urad poroča 31. avgusta iz Carigrada: Ker so prekinjene zveze z Rumunijo, se je naznanilo rumunskemu poslovođu v Carigradu, da se smatra otomanska vlada kakor njeni zavezniki od včeraj 30. avgusta ob 8. uri zvečer z Rumunijo v vojnem stanju. — Iz Zofije javlja Kor. urad 1. t. m.: Danes ob 10. uri dopoldne se je izročila tukajšnjemu rumunskemu poslaniku napoved vojne. Zgodaj zjutraj so nabili na cestah vojni oklice.

Italijansko bojišče. — Kakor se uradno poroča 2. t. m. so se nadaljevali v več odsekih boji s topovi in metalci min na primorski bojni črti z menjajočo se silo in so se razširili tudi na prostor pri Plaveh. Po zelo ljutem ognju s topovi je sovražnik napadel v odseku Plöcken Mali Pal, vdrl tam v del naše postojanke, a bil s protinapadom zopet popolnoma vržen iz nje. Več sunkov slabjših italijanskih oddelkov na Ruffredo in dvakrat podvzeti napad na Civaron na tirolski bojni črti se je izjalovilo. Dne 3. t. m. pa se poroča, da so se na primorski bojni črti nadaljevali z zmerno silo topniški boji. Ko so odbile naše čete v odseku Plöcken napade, je postalo mirno; pozneje je zopet oživelo delovanje s topovi. Sovražni napadi, na bojni črti južno od doline Fleims, na Coltoronto in na škrbino Cauriol so se izjalovili.

Rusko bojišče. — Po uradnem poročilu 4. t. m. si Rusi na vse kriplje noč in dan prizadevajo, zlomiti v Karpatih odpor osrednjih velesil. Vneli so se na več mestih ljuti boji. Napadi sovražnika so bili odbiti po ognju, v ročnem metazu ali v boju z ročnimi granatami. Manjše krajevne uspehe, katere so si Rusi južnozahodno od Sundul-Moldovi in v okraju Tatarskega prelaza priborili, so jim naše čete s protinapadi po večini zopet odvzele. Sovražnik je imel težke izgube. Tudi južnovzhodno Brzezany so ostali vsi napadi Rusov, pri katerih so imeli ogromne izgube, brez vsakega vspeha. Za neki kos jarka traja boj še dalje. Severno Zborova in Szelwowa v Voliniji izjalovili so se zopet novi mnogi z ogromnimi množicami podvzeti napadi sovražnika. — Napredovanje nam nasprotnih rumunskih čet, se zadnje dni ni dalje razvilo. V odseku Györgyö branile so se naše varnostne čete uspešno proti močnejšim napadi sovražnika. Preko južne meje upadli sovražnik, kojega prednja četa je vže bila v Hermanstadtu, umaknil je isto zopet iz mesta ter se zadovoljil z obstreljevanjem mesta s težkimi topovi. Ne motimo se, ako trdimo, da je rumunsko vojno vodstvo nameravalo s presenetljivim napadom polastiti se gorskih prehodov, s pomnoženimi prednjimi četami doseči severno pobočje in pod brambo teh čet pritegniti nase šele glavne čete, koje so pred začetkom vojne, da ostane tajna njih namera, daleč onstran meje nastanili. Da se je vsa namera nekako ustavila, je najbrže krivo prepočasno napredovanje obsežnih tehničnih in materialnih vojne nevarjenih organizacij, pri katerih nastanejo večkrat zmede in ovirajo napredovanje. Pa naj si že bode vzrok ta ali oni, naši obrambi je ta kratek odmor v bojih naravno v korist. — Mej tem pa se trudijo Rusi naše postojanke v Bukovini in na zahodnogaliških Karpatih vtisniti in s tem olajšati napredovanje rumunskemu levemu krilu.

Zahodno bojišče. O novi veliki bitki ob Sommi se 4. t. m. uradno javlja: Včeraj zjutraj započeti angleško-francoski napadi iz zvali so najljutejši in obsežno bitko. Bila se je severno Somme na približno 30 km dolgi bojni črti od Beaumonta do Somme. Kljub ponovnim sovražnim navalom na obeh straneh Ancre in sosebno na Thiepval in severozahodno Pozieres so hrabre nemške čete oddržale postojanke v svoji posesti, s hitrim protinapadom priborile pri pristavi Mouquet mimogrede izgubljeno ozemlje nazaj in sovražniku zadale najtežje izgube. Dalje vzhodno zadržalo je nemško močno topništvo sovražnika v njegovih napadalnih postojankah. Šele zvečer se mu je posrečilo napasti pri gozdu Fourceaux, a bil je odbit. Po z vsi dosedaj doseženo porabo streljiva presegajočim obstreljevanju vnel se je mej Ginchy in Sommo ljut boj in je trajal pozno v noč. S smrti se ne boječo hrabrostjo borile so se čete z v razstreljeno prvo postojanko vdrlim sovražnikom za vsak pedenj zemlje in zadržale njegovo prodiranje v svoji drugi postojanki. Guillemnot in Le Forest sta v rokah sovražnika. Južno Somme, ne glede na odsek pri Barleaux, posrečilo se je nemškemu topništvu preprečiti francoske napade. Pri Barleaux napadajoče čete so bile krvavo odbite. Desno od Moze so se napadalni poizkusi Francozov proti utrdbi Thiaumnot in južnovzhodno Fleury izjalovili. Nemci so očistili po skrbni predpripravi neki v njih bojno

črto segajoči naprej potisnjeni kot ob prepadu Souville sovražnika. 11 častnikov in 490 mož je bilo ujetih in več protinapadov Francozov odbitih. Boj ob Sommi je strateški poraz Francozov in Angležev, kajti kljub velikemu trudu in izvanrednim izgubam je imel napad jako malo uspeha.

Balkansko bojišče. — Vzhodno Valone, kjer so, kakor se uradno poroča 4. t. m., Italijani prodrli čez Vojušo, so naše čete popolnoma porazile Italijane in so se isti morali umakniti zopet na levi breg Vojuše. Vse postojanke so zopet v avstrijskih rokah. — Dne 3. t. m. javlja nemško uradno poročilo: Nemške in bolgarske čete prekoračile so mejo Dobrudže mej Donavo in Črnim morjem ter vrgle rumunsko obmejno stražo nazaj. — Dne 4. t. m. pa poroča, da nemško-bolgarske čete mej uspešnimi boji mej Donavo in Črnim morjem napredujejo. Pri Kocmi (severozahodno Dobriča) vrgla je bolgarska konjenica Rumune v neredu nazaj in ujela 10 častnikov in čez 700 mož. Po nekem poročilu iz Milana 4. t. m. so Nemci in Bolgari vže zasedli Dobrič, ki je zelo važen kraj, radi tamkaj se stekajočih železničnih zvez. — Na macedonski bojni črti je položaj neizpremenjen.

Razna bojišča. — 2. t. m. poroča turško uradno poročilo, da na kavkaškem bojišču, kjer so imeli Rusi zadnji čas znatne izgube, isti sedaj na desnem krilu utrjujejo, po svojih protinapadih, ki so jih stali velike izgube, svoje postojanke. Tiste turške čete, ki so napadle sovražne postojanke 20 km vzhodno od Ognett, so prisilile Ruse, da so se morali umakniti proti severovzhodu. Krajni boji se vrše od časa do časa na levem krilu in v središču. Turško poizvedovalno krldo je na obrežju napadlo sovražnika, ubilo enega častnika in več vojakov ter zaplenilo puške, bajonete in bombe. Zračna skupina je napadla 1. t. m. Port Said, metala uspešno bombe in se nepoškodovana vrnila. Na ostalih bojiščih nobene posebne izpremembe.

Na morju. — Wolffov urad poroča 3. t. m.: Nemška morska letala metala so bombe z vidno dobrim uspehom na naprave v luki, žitnice in skladišča olja v rumunskem obmorskem mestu Konstanci, na rusko križarko „Kagul“ in štiri rušilce torpednih čolnov. Vsa letala so se srečno vrnila kljub ljutemu obstreljevanju. — Iz Londona se poroča 3. t. m. (Reuter), da je ponoči 3. t. m. skupina 13 sovražnih zrakovlovov izvedla najstrašnejši napad med dosedanjimi na Angleško. Prizadete so vzhodne grofije. Napad je veljal Londonu in industrijskim središčem v Mittlands.

Raznotero.

Nesreča v sreči. V Šleziji je umrl pred 16 leti vrvar Thiel; zapustil ni nič vidnega premoženja, zato je bila vsa zapuščina razprodana na dražbi. Neki stolar Glaubitz si je za male vinarje priboril na dražbi preprosto zglavnico. Ko je čez več let doslužila, jo je prepustil smetišnici; romala je na kraj odpadkov in smeti zunaj mesta. Tu sem je hodil večkrat brskati in iskat zakladov mestni revež, ki je tuintam že našel kaj porabnega. Ko zapazi razdrapano blazino, jo razreže in glej! Poleg večje svote papirnatega denarja se prikaže hranilna knjižica in več vrednostnih papirjev, ki so pa deloma že bili zapadli. Vrednost vsega je znašala več tisoč mark. Ko je najditelj hotel menjati v banki tisočak, mu niso zaupali, marveč poklicali so stražnika. Vsa stvar je prišla na dan. Zaklad bo oblast izročila dvema otrokoma, ki jih je Thiel zapustil.

Spolna nevarnost. Napisal c. kr. črno-vojni nadzdravnik in primarij deželne bolnice dr. Fr. Derganc. Ljubljana, 1916. Založila Katoliška bukvarna. 16 strani. Cena 10 vin. Droben zvečič je namenjen vojakom, pa je tudi prikladen za druge odrasle ljudi. Knjižico vsled njenega dobrega namena toplo pozdravljamo. Upamo, da bo pomagala obvarovati naš narod pred strašno kužno boleznijo.

Narodno vprašanje na Balkanu. Kakor izvaja „Nation“, je vsaka ureditev balkanskega vprašanja nedopustna, če bi ne vpoštevali pravic narodov. Oklice kralja Ferdinanda kaže, da zahteva Rumunija ozemlje od reke Tise do Črnega morja; a če se to izvede, bi število Mažarov, Srbov in Nemcev pod rumunsko oblastjo presešlo celo število Rumunov, ker živi tam Rumunov le do 35 odstotkov. List opozarja, da bi bili tudi Lahi v Dalmaciji in Srbi v Macedoniji v manjšini.

Cerkveno.

Na Trški gori bo na Male maše dan, v petek 8. septembra, običajni vsakoletni romarski shod. Na predvečer je obhod s kipom Matere Božje. Zvečer se bode tudi spovedovalo. Na Mali šmaren pa je zjutraj eno in ob 11. uri dvojno duhovno opravilo v cerkvi in zunaj s sv. mašami in pridigami in popoldne slovesne pete lavretanske litanije. — Pritecimo Novomeščanje in Dolenjci sploh z velikim zaupanjem k Mariji na Trško goro ter jo poprosimo za dušno ni telesno pomoč in tolažbo ter za skorajšnji mir in zmago avstrijskemu orožju! Ne pozabimo pa tudi saj nekoliko postati pred lepim kipom sv. Urbana in hvaležno počastiti velikega svetnika kot zaščitnika vinogradov, ki nam prav letos obetajo obilo sladkega grozdja in dobre trškogorske kapljice!

Kako moli krščanska ljubezen očenaš?

„Oče naš...“

tako začnemo v imenu Kristusovem. Pri tem dahnemo globoko in postanemo veliki; kajti tu se obrača karitas na večni Pravi svojo moči in sile, tu stoji pred svojim generalnim poveljstvom. Od Očeta v nebesih ima svojo izkaznico in potovalno pismo, s katerim se napoti na krvave bojne poljane in s solzami namočene vojne njive doma. Za to ni zadosti zemski polet, človeška moč. Za tako težavna križeva pota potrebuje višjega posvečenja in višjega poslanstva, višjega poguma in višjega zaupanja. V imenu nebeškega Očeta, kateremu so vsi ljudje enako ljubi otroci, se sklanjata zdravnik in sestra nad težko ranjenim, da bi v duhu plemenitega Samaritana vlila olja in vina v žgoče rane, dokler se mu ne zasmehlja svetla jutranja zarja ozdravljenja ali ne zaigra blede večerna zarja na njegovem blestem čelu in ustnicah in očenaš ne tolaži pri umiranju.

„Oče naš“ — je resnično pravo tolažilo, ki ga potrebujemo enako doma. Zdaj, ko se podira, kar je velikega, ko se tresejo kralji in majoje prestoli, ko umira toliko očetov in joka toliko sirot, sedaj moli karitas z zemljo naprej: „Večni in veliki živi, en kralj ostane in en prestol stoji, en oče skrbi in čuje in ljubi svoje žalujoče otroke.“ (Mat. 23, 9).

Molitev nebeškega Očeta je pa tudi molitev nebeškega božjega Sina. Če smo mi ljudje na zemlji otroci Boga, ki ga smemo imenovati očeta, potem je Jezus Kristus, njegov ljubi sin, tudi naš brat, „prvorojenec med mnogimi brati.“ Potem moli tudi on pri vojnem očenašu z nami kot posredovalec in priprošnjik pri svojem očetu; kajti on pozna bolj kot vsakdo drug skrbi in dolžnosti ljubezni do bližnjega. Saj je bilo vendar celo njegovo življenje posvečeno njegovim sobratom, edina pot ljubezni od jaslje do križa. Smrtni klic umirajočega Zveličarja: „Dopolnjeno je,“ je zmagoslavni klic zmagajoče ljubezni, ki „ni prišla, da ji služijo, ampak da ona služi in da svoje življenje v odkupnino za mnoge.“

„Kateri si v nebesih...“

tako mislimo v vojski posebno radi, z nekim tihim, gorečim hrepenenjem, tako velikim kakor je hrepenenje po naših dragih, ki še stoje na krvavih bojnih poljanah ali so se že preselili v blaženi kraj miru. Česa niso ljudje vsega pričakovali od zemlje! Tu so se hoteli nastaniti in zazidati in se potem nebesom odpovedati. Toda vojska nas je zopet poučila v strašnem poduku, kaj je naša ponosna zemlja: dolina žalosti in nesreče, bolniška soba, kjer vihti muka in bolečina svoj bridki bič, kup razvalin, na katerem se zaničljivo smejeta sovraštvo in zavist narodov, velikansko pokopališče, kjer spe prezgodnje človeške žrtve, ki so se preselile v boljšo deželo. Da, v boljšo deželo! To so nebesa. Tam stanuje naš Oče. V njegovi hiši „je mnogo stanovanj.“

Tu je tudi nam pripravil gotov prostorček, kjer neha vojska in kraljuje večnozlati mir.

Tako uči sedaj karitas vse pozabljene in zapuščene, ki se po izgubah v vojski čutijo tako zapuščene; to piše s svetlimi črkami na dolge listine naših pogrešanih in na grobove, za katerimi nihče na svetu ne potoči solze. V nebesih stanuje oče vseh, tam je tudi domovina vseh brezdomovincev.

(Dalje sledi.)

Iz mojega dnevnika.

Ta zemlja nosi naš pečat, naš znoj in našo kri...

27. avgusta 1916.

Nedelja — bolj otožen dan. Le tu in tam pokuka solnce doli na raztreseno kraško vas, v kateri smo naseljeni. Pred nadležnimi in predrznimi letalci imamo danes lep mir, dočim so nas pretekle jasne dneve neprestano nadlegovali. Topovi pa tudi danes ne mirujejo. Kar naprej grmi tam pri...

Ob desetih dopoldne smo imeli službo božjo. Najstarejši ljudje tega kraja ne pomnijo, da bi bila v tej vasi kedaj sveta maša — torej je bilo to za tukajšnje prebivalce izvanreden dogodek in slovesnost.

Velepomembne so bile besede govornika našega kurata T...: „Pred nekaj dnevi ste se bojevali čudovito junaško gori na severu proti štirikrat močnejšemu sovražniku... Cesar vas je poklical sem doli, da vnovič stopite v boj z dednim sovražnikom — zagrizenim izdajalcem! Vojaki, zemlja na kateri in za katero se bojujete tu, nosi vaš pečat, vaš znoj, vašo kri. Po večini ste Slovenci. Slovenska zemlja, slovenski rod je tu, za katerega se boste gotovo bojevali z levjo močjo. Bojevali se boste za zemljo, katero ste s svojim znojem, s svojimi žulji obdelovali in po kateri izteza naš dedni sovražnik grabežljive roke. Bojevali se boste za zemljo, katero je pojila vaša kri — kri vaših rodniških bratov in prijateljev.“

Resnično v srečo si štejemo, da nas je poslal cesar v boj proti svojemu dednemu sovražniku. Pošteno hočemo zopet obračunati z njim. Zemljo, ki nosi naš pečat, naš znoj, našo kri, hočemo braniti do zadnjega diha! Bog z nami in sreča junaška!

Eno leto... Nešteto veselih in žalostnih uric je šlo mimo mene... V veselju se nisem stopil — v trpljenju ne utonil. Po enem letu stojim krepak na braniku domovine in drugič nasproti dednemu sovražniku — zagrizenemu izdajalcu. Hvala Njemu, ki me je čuval in ohranil do sedaj čilega! Eno srčno željo imam ob svoji obletnici, da bi na braniku domovine vztrajal do skorajšnje zmage in miru! in se vrnil zdrav k svojem in prijateljem tja v lepo Dolenjsko! — Pozdrave prijateljem in znancem!

Praporščak Janko Muha.

Naši hrabri „planinci“.

31. avgusta 1916.

V prostorni kmečki sobi sem nastanil svojo pisarno. Na veliki mizi sem razstavil svoje „dokumente, telefonist s svojim „ti, ti, ta...“ se je naselil doli v kotu pri skledniku in svojo slamnato posteljo imam na tleh pri peči. Spominjam se iz svojih otročjih let... Tako-le posteljejo in napravijo pri nas siromaku, ki ga sprejmejo čez noč pod streho. V današnjih časih in razmerah je marsikak gospod zadovoljen in hvaležen, če dobi tako stanovanje in posteljo.

Zunaj dežuje kot bi se oblaki utrjali in treska, da okna šklepečejo... Vse naravne sile pa hočejo prekositi topovi s svojim silnim bobnenjem. Teden dni že traja to bobnenje z manjšimi in večjimi presledki. Gotovo tudi kedoli na Dolenjsko čujete to grmenje. Ne bojte se! Daleč in trden je zid, ki brani zagrizenemu sovražniku vpad v lepo Kranjsko!

Kaj veselega Vam tudi lahko sporočim. Polk je dobil v zadnjih dnevih par

sto odlikovanj in med temi večina srebrnih. Malo se čita o našem polku v časopisih, ker se o njem malo piše... Resnica pa je, da so se naši „planinci“ začetkom junija sijajno, z velikanskim uspehom bojevali proti svojemu dednemu sovražniku in pozneje nepopisno junaško proti Rusom. „Ljudje so se borili proti štirikratni premoči v ročnem metežu z nadčloveško, levjo hrabrostjo.“ Tako sodbo je izrekel naš poveljnik o naših junakih po strašnem boju z Rusi sredi avgusta. Ko je pred kratkim počastil polk s svojim obiskom Prestolonaslednik, je izrazil svoje zadovoljstvo in pohvalno priznanje častništvu in moštvu. Viskdar in povsodi so se izkazali naši „planinci“ junake — strahopetca ni med njimi! — Mnogo pozdravov!

Janko Muha.

Razvedrilo.

Podganji strup. Lekarnar: „No, kaj bo, oče?“ — Kmet: „Strup ni nič pomagalo — podgane še žive.“ — Lekarnar: „Ali ste pa tudi ravnali tako, kakor sem vam bil naročil; ste s strupom namazali svež (frišen) kruh z leseno žlico in postavili pred luknjo na suhem kraju?“ — Kmet: „Sem!“ — Lekarnar: „In podgane se ga niso priteknile?“ — Kmet: „Ne!“ — Lekarnar: „Sto zlomkov! Potlej pa niso vaše podgane za nič!“

Domača razlaga. „Zakaj morje vпада in zopet narašča (oseka in plima)“, vpraša sin očeta. — Oče: „Kakor menda že veš, je v morju dosti velikanskih somov. Ti požró, kadar so lačni na milijone slaničkov (arenkov). Ker so ti zelo slani, lahko verjameš, da so potem somi zelo žejni. In sedaj srebajo morsko vodo na vse pretege in — voda vпада (oseka). Sedaj pa somom postaja slabo, ker kljub dobremu žledcu ne morejo toliko vode prenašati in začno bljuvati in voda zopet narašča (plima).“

Ob času draginje. A.: „Zakaj pa gospod profesor pri hoji tako dolge korake dela?“ — B.: „Iz varčnosti! Z enim korakom stopi tako daleč, kakor drugi s tremi in zato njegovi podplati trpé trikrat tako dolgo, kakor pri drugih ljudeh.“

Pri šolskem pouku. Profesor: „Kako grozovito in nečloveško so ravnali v tannem srednjem veku z obtoženci, ki so krivo pri-segli, kaže to, da so morali potem, ko so jim (po tedanjem kazenskem zakoniku) obe roki odsekali, — še lastnoročno podpisati, da se je kazen res izvršila.“

Na lovu. Lovec: „Zadnjo nedeljo sem doživel nekaj prav smešnega. Ko hodim tako — meni nič, tebi nič — zagledam v detelji zajca — korenjaka. Namerim puško, ustrelim enkrat — dvakrat — in to bi bili vi morali videti, kako jo je zajec — podurhal!“

Če glava boli. Profesor: „Zakaj vas včeraj ni bilo v šolo?“ — Dijak: „Gospod profesor, glava me je bolela.“ — Profesor: „Glava bolela! To kaže, da zrak pritiska na prazno glavo. Sicer je pa to prav ničev izgovor. Prvič bi bilo bolje, ko bi vi dejali: jaz sem bil včeraj prelen, da bi bil šel v šolo in drugič ni bolečina v glavi nikak vzrok izostajati iz šole. Če bi hotel jaz zaradi tega izostajati, bi moral to sleherni dan storiti.“

Samski in zakonski stan. Samski stan (devišstvo) je čisto zlato, udovski stan je dobro srebro; toda zakonski stan je težak svinec (sv. Anzelm). — Zaradi velikih skrbi in težav imenuje sv. Hieronim zakonski stan bodeče trnje, deviški stan pa bele lilije med bodečim trnjem. Sv. Pavel pravi: „Če se devica omoži, prav stori; če pa ne, stori bolje.“ — S katero stranko bomo potegnili?

Poučen napis na sodu.

Šeststo hektov jaz držim.

Več vase vlti ne pustim.

Zapomni si prijatelj ti.

„Osel, ki več požré, kakor drži.“

Trdno zdravje. Zdravnik: „Gledé notranjih organov ste lahko brez skrbi. Z vašimi pljučami lahko čakate osemdeset let, z vašim srcem pa celo sto!“

Zanimiv pogovor na postaji. Ribničan Urban: „Pretetu ne buodi, gspuoda misli, de kmet rajs nejma nuobene potrajbe!“ — Jaka (njegov tovariš): „Kaku pa tu vajs?“ — Urban: „I nu, ku bi mjene al pa tjebe zdejla „prijelu“ — že vajs, kaj mislim, — pa ne vajs kam it!“ — Jaka: „Kaj ne vidiš tamle tiste šiške, kjer je samu za an'ga prostor?“ — Urban: „I kajpk! Pa je le „za gspude in za gspé!“

To pesnico je zložil korporal Franc Balkovec s Preloke 6. avgusta v hudem ognju in globoki jami vpričo svojih kameradov, kakor piše svojemu prijatelju.

Obračun z Italijani.

Avgust je že mesec, a še smo veseli. — Čuj, strašno so laški topovi zapeli. Strašno so grmeli čez dan in čez noč, da skoro poslušati bilo ni moč. Uničit nas misli zares, do Trsta pomakniti jez.

Pa le počakajte, vi zviti Taljani, dokler še pred vami stojijo Slovani. Če zvito ste prišli Slovence napast in lepo Goriško, Primorje nam krast: Prišel bo za vas že še dan, Ko tudi Taljan bo goľufan.

Umika se in beži vojska že tvoja, ker nima korajže do hudega boja. Le vjetniki tvoji nam tak' govoré, da Janezov kranjskih se najbolj bojé; Ta nikdar ne misli na beg, naj leto bo ali pa sneg.

Zato pa Viktorček, postava ti mala, prezgodaj ti glava bo siva postala če misliš, da nas je pri puškah le mal' od kranjskih junakov je del še ostal. Poskrbel slovenski bo sin na njega ti večni spomin.

Zato bi pomislil prej, Emanuele, kako se z Avstrijci naj vojska izpeje, da te račun tvoj na papirju ne zmoti, da mesto v Ljubljani bi ležal kje v koti, ko prišel si sem nas napast in lepo Primorje nam krast.

A čuj nas polentar, kaj mi ti povemo: „V deželo tja tvojo, na Laško mi gremo. Ukradeni Rim boš ti moral pustiti in s culo v Sicilijo se preseliti. Benetke, Majland in Turin, V njih bival avstrijski bo sin.

Mi s tabo svoj stari račun zdaj imamo, zato ga popolnoma zdaj poravnamo; Poplačaj nam, torej že stare dolgove poprej, ko naredil boš zopet si nove. Zapomni si, kaj zna Ilir, Ne draži ga, pusti pri mir'!“

Vreme v septembru.

Če je mesec september topel in jasen, je pričakovati hladen in deževen vinotok, kakor je sploh pri nas navadno. Grozdje beremo večinoma v mokrem. Začetek jeseni 23. dan ob 10. uri 15 minut. Takrat sta noč in dan enako dolga in solnce stopi v znamenje tehtnice.

1. Tilen meglen, grda jesen.
8. Kakršno je vreme Male gospojnice dan, takšno ostane še štiri tedne vsak dan.
21. Če Matej je ves vedrén, bo prijetna še jesen.
29. Če sveti Mihael dežuje, voljno zimo napové; če pa nebo razjasnjuje, huđe zime se bojé.

Kakor veter Mihaela žitna cena rast bo imela; bolj ko veter se vzdiguje, višja cena narastuje; če pa veter ponehuje, tudi cena upaduje. Če pa to kedaj ni res, vedi, da — je zmota zmes.